ИННОВАЦИОН ТЕХНОЛОГИЯЛАР АСОСИДА ТАЛАБАЛАРНИ ТАРБИЯВИЙ ФАОЛИЯТГА ТАЙЁРЛАШ

Ахмадалиева Малика, Алфраганус университети, магистратура мутахассислиги, 2-курс талабаси

Аннотация. Талабаларни тарбиявий фаолиятга тайёрлаш замонавий таълим тизимининг устувор йўналишларидан бири бўлиб, бу жараён шахснинг маънавий-ахлоқий, ижтимоий ва касбий жиҳатдан етуклигини таъминлашга қаратилади.

Мақолада инновацион технологиялар асосида талабаларни тарбиявий фаолиятга тайёрлаш масалалари ёритиб берилган.

Калит сўзлар. Фаолият, билим, компетенция, ёндашув, жараён, хусусият, таълим, ёндашув.

Инновация педагогика фани ва амалиётининг ривожланиш жараёнини акс эттирувчи энг муҳим хусусият сифатида доимо педагогик фаолиятга хос бўлиб келган. Замонавий таълимда инновациялар тобора кенг тарқалмоқда. Ҳозирги кунда айнан инновациялар таълим жараёнидаги муносабатларни уйғунлаштириш, унинг натижаларини жамият талаблари ва шахснинг индивидуал эҳтиёжларига мослаштириш, ижтимоий фойдали ва муваффақиятли шахсни шакллантириш муаммоларини ҳал этишга чақирилади.

Замонавий инновациялар талабаларнинг таълим олишга бўлган қизиқишининг сусайиши, интизомнинг сусайиши, оиланинг тарбиявий масъулиятининг сусайиши, дарсни меҳнатдан, ишлаб чиқаришни замонавий ташкил этиш ва технологиясидан ажратиб қўйишда, таълим ишларидаги расмиятчиликнинг кўпайиши сабабли пайдо бўлди.

Мамлакатимиз етакчи олимларидан Ж.Йўлдошев “инновация (инглиз тилидан олинган “Innovation” янгилик киритиш) - тизим ички тузилишни ўзгартириш амалиёт ва назариянинг асосий қисми”, инновацион фаолият эса, “янги ижтимоий талаблар билан аънанавий меъёрларннинг мос келмаслиги, деб белгилайди. Амалиётнинг янгиланаётган меъёрларни мавжуд меъёрлар билан тўқнашуви натижасида вужудга келган мажмуали муоммаларни ечишига қаратилган фаолиятдир”, деб таъкидлайди [2].

Тадқиқотчи Э.Ғаффаров “Инновация –бу ихтиронинг амалий аҳамиятини ажратиб кўрсатиш ва уни муваффақиятини таъминловчи янгиликдир” [3], деб таъриф берган. Инновацон фаолият бу аввало фаолиятдир. Бу фаолият бир пайтда ҳам иқтисодий ҳам ижтимоий фаолиятдир. Шунингдек, бу фаолият инновацияларни яратиш ёки амалга ошириш илмий тадқиқотлар ва ижод билан боғлиқ ҳамдир.

Тарбиявий фаолиятнинг мақсади жамиятда муносиб ўрин эгаллай оладиган, ижтимоий жиҳатдан фаол, маънавий етук ва масъулиятли шахсни тарбиялашдан иборатдир. Ушбу мақсад шахснинг нафақат ҳозирги ҳаётга, балки келажакдаги мустақил фаолиятга тайёр бўлишини ҳам кўзда тутади. Тарбия орқали инсонда ўз-ўзини англаш, ўзини баҳолаш ва ўз хатти-ҳаракатларини бошқариш қобилиятлари ривожлантирилади. Шунингдек, тарбиявий фаолиятнинг мақсади шахсда ижтимоий муносабатларга тўғри кириша олиш, жамоада ишлаш, ўз фикрини эркин ва асосли ифодалаш, турли ҳаётий вазиятларда тўғри қарор қабул қилиш каби муҳим ҳаётий компетенцияларни шакллантиришдан иборатдир. Тарбия жараёнида инсоннинг ички дунёси бойиб, у жамият манфаатлари билан шахсий манфаатларини уйғунлаштира оладиган даражага етади.

Тарбиявий фаолиятнинг вазифалари мазкур мақсадни амалга оширишга хизмат қилувчи аниқ педагогик йўналишларни ўз ичига олади. Бу вазифалар

орқали шахсда ахлоқий онг ва хулқ-атвор маданиятини шакллантириш, ижтимоий фаоллик ва ташаббускорликни ривожлантириш, соғлом турмуш тарзига амал қилиш кўникмаларини ҳосил қилиш амалга оширилади.

Тарбиявий фаолият ёш авлодни миллий ва умуминсоний қадриятларга ҳурмат руҳида тарбиялаш, қонунларга риоя қилиш ва ҳуқуқий масъулиятни ҳис этишга ўргатиш вазифасини ҳам бажаради. Шу билан бирга, тарбия шахсда меҳнатга бўлган ижобий муносабатни, касб танлашга онгли ёндашувни, ижодий фикрлаш ва муаммоларни ҳал этиш қобилиятини ривожлантиришга қаратилади. Тарбиявий вазифалар бажарилиши натижасида шахс ўз ҳаётини мустақил режалаштира оладиган, жамият тараққиётига ҳисса қўшишга интиладиган етук инсон сифатида шаклланади.

Талабаларни тарбиявий фаолиятга тайёрлаш замонавий таълим тизимининг муҳим йўналишларидан бири бўлиб, бу жараён шахснинг ҳар томонлама ривожланишини таъминлашга хизмат қилади. Тарбиявий фаолиятга тайёрлаш нафақат назарий билимларни эгаллаш, балки талабаларда касбий, ижтимоий ва ахлоқий компетенцияларни шакллантиришни ҳам ўз ичига олади. Мазкур жараёнда педагогик ва психологик ёндашувлар ўзаро уйғунлашган ҳолда қўлланилиши муҳим аҳамият касб этади.

Педагогик ёндашув талабаларни тарбиявий фаолиятга тайёрлашда таълим ва тарбия бирлигини таъминлашга қаратилади. Ушбу ёндашув асосида тарбия жараёни тизимли, мақсадга йўналтирилган ва узлуксиз фаолият сифатида ташкил этилади. Талабаларнинг ёш ва индивидуал хусусиятларини ҳисобга олган ҳолда тарбиявий ишларнинг мазмуни белгиланади. Педагогик ёндашувда шахсга йўналтирилган таълим, компетенциявий ёндашув ва фаолиятга асосланган таълим муҳим ўрин

тутади. Бу жараёнда талаба тарбия объекти эмас, балки тарбиявий фаолиятнинг фаол субъекти сифатида қаралади [1].

Психологик ёндашув эса талабаларни тарбиявий фаолиятга тайёрлашда уларнинг ички руҳий ҳолати, мотивацияси, қизиқишлари ва эҳтиёжларини ўрганишга асосланади. Психологик жиҳатдан тайёрланган талаба тарбиявий фаолиятни англаб, унга онгли равишда ёндашади. Ушбу ёндашув талабаларда ижтимоий фаоллик, эмпатия, мулоқот маданияти ва ўз-ўзини бошқариш кўникмаларини шакллантиришга хизмат қилади. Психологик тайёргарлик талабанинг тарбиявий жараёндаги масъулиятини оширади ҳамда унинг шахс сифатида камол топишига ёрдам беради [4].

Талабаларни тарбиявий фаолиятга тайёрлашда педагогик-психологик ёндашувларнинг интеграцияси алоҳида аҳамиятга эга. Ушбу интеграция натижасида таълим жараёнида тарбиявий мақсадлар янада самарали амалга оширилади. Масалан, педагогик методлар психологик билимлар билан бойитилганда, талабаларнинг шахсий ривожланишига янада кучли таъсир кўрсатади. Бунда тренинглар, муаммоли вазиятлар, ролли ўйинлар ва рефлексия методлари кенг қўлланилади. Ушбу усуллар талабаларда тарбиявий фаолиятга нисбатан ижобий муносабатни шакллантиришга хизмат қилади.

Талабаларни тарбиявий фаолиятга тайёрлаш замонавий таълим тизимининг устувор йўналишларидан бири бўлиб, бу жараён шахснинг маънавий-ахлоқий, ижтимоий ва касбий жиҳатдан етуклигини таъминлашга қаратилади. Тарбиявий фаолиятга тайёрлаш фақат назарий билимларни ўзлаштириш билангина чекланмай, балки талабаларда тарбиявий жараённи англаш, унга онгли муносабат билдириш ва уни амалиётда самарали ташкил эта олиш кўникмаларини шакллантиришни ҳам ўз ичига олади. Ушбу

жараён педагогик ва психологик ёндашувларнинг узвий уйғунлигида амалга оширилгандагина юқори натижага эришиш мумкин.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Каримова В.М. Педагогика назарияси ва амалиёти. – Тошкент: Ўқитувчи, 2018
2. Йўлдошев Ж.Ғ., Усмонов С. А. Педагогик технология асослари: Қўлланма.–Т.:Ўқитувчи, 2004. –104 б.13.
3. Ғаффаров Э. Инновация, ижтимоий инновация ва инновацион фаолият:илмий-назарий ёндашувлар. НамДУ илмий ахборотномаси. 2019 йил, 10-сон. 153-157 б.
4. Ғозиев Э.Г. Психология. – Тошкент: Фан, 2019.